

تفکر و بررسی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نویسنده و شاعر
آثار
مصطفی رحماندوست

مصطفی رحماندوست در نخستین روز تیرماه ۱۳۲۹، در همدان به دنیا آمد. کودکی قابل ذکری نداشت. مثل همه بچه‌ها بازی می‌کرد و درس می‌خواند. اسباب‌بازی مهمی نداشت. کلاس پنجم دبستان بود که فهمید می‌تواند شعر بگوید. اولین شعرش را در وصف مسافری سرود که در حمام دیده بود:

بود مسافر کی اندر به راه

توشه کم راه فزون بی‌پناه

بعدها فهمید که بیت نخست این شعر، برگرفته از یکی از ابیات صامت بروجدی است. صامت و قمری هم داستانی در کودکی‌های او دارند. پدرش کنار کرسی می‌نشست و با آواز، صامت و قمری می‌خواند. تا با سواد شد، سعی کرد شعرهای این دو دیوان را بخواند. نخستین شعرهایی که حفظ کرد، شعرهای مثنوی مولوی بود. پس از گذراندن شش سال ابتدایی، وارد دبیرستان ابن‌سینا شد. سه سال دوم دبیرستان را در دبیرستان امیرکبیر گذراند. در سال‌های آخر دبیرستان، به موسیقی روی آورد و همین‌طور نقاشی. در نقاشی کاری از پیش نبرد، اما در موسیقی تا آن‌جا جلو رفت که در مراسم مدرسه سنتور زد. در سال ۱۳۲۹، به تهران آمد و در رشته زبان و ادبیات فارسی مشغول تحصیل شد. در تهران با دکتر علی شریعتی، استاد مرتضی مطهری و دکتر بهشتی رفت و آمد کرد. اولین نوشته‌اش زمانی چاپ شد که دانش‌آموز دبیرستان بود. در دوره دانشجویی قصه‌ها و شعرهای بسیاری نوشت. همه برای بزرگسالان، اما در اواخر دوره دانشجویی بود که «ادبیات کودکان و نوجوانان» را شناخت و تصمیم گرفت سالک و رهپوی این راه باشد.

روان‌شناسی خواند، ساده‌نویسی کار کرد، معلم بچه‌ها شد. امروز ۳۰ سال است که بدون وقفه برای بچه‌ها کار می‌کند. او سمت‌های مختلفی را پذیرفت و انجام وظیفه کرد که همه به نوعی با کودک و نوجوان ربط داشت. از آن جمله:

- سردبیر نشریه پویه
- مدیر مسئول مجله‌های رشد
- سردبیر رشد دانش‌آموز
- سردبیر سروش کودکان
- مدیر کل دفتر فعالیت‌ها و مجامع فرهنگی
- عضو هیأت‌های داوری کتاب سال، جشنواره بین‌المللی فیلم کودکان
- عضو شورای موسیقی کودکان

در سال ۵۷ ازدواج کرده است و سه دختر دارد و به نام‌های مونس، متین و مرضیه. او یک بسته آموزشی بزرگ برای کودکان شش ساله تهیه کرده و هم‌چنین، نخستین کتابخانه‌های الکترونیکی کودکانه را تحت عنوان «دوستانه» راه‌اندازی کرده است. او با کوله‌باری از جوایز، یکی از ستون‌های مطرح ادبیات کودک و نوجوان کشور محسوب می‌شود.

رحماندوست در جشنواره کتاب کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان برای کتاب‌های «دوستی شیرین است، ریشه‌ها در خاک، شاخه‌ها در باد و چکه چکه اشک» دیپلم افتخار گرفت و برای «موش نوازنده، خیاط باشی و پرپری جان، سه قدم دورتر شد از مادر و صدای ساز می‌آید»، لوح تقدیر دریافت کرد. در جشنواره دفاع مقدس، کتاب «صدای پنجره» برگزیده شد و «اسم سن علی اصغر است»، لوح تقدیر و تندیس دریافت کرد. «گل لیخند و سلام، بازی با انگشت‌ها، قدقد هر روزت چی شد و بابا آمد نان آورد»، از سوی مجله کیهان بچه‌ها و پوپک لوح تقدیر گرفتند. «بچه‌ها و پیامبر، دوپر، دوپر، چهار پر، کتاب دینی سال اول دبستان و بسته آموزشی پیش دبستانی» در جشنواره کتاب‌های آموزشی لوح تقدیر گرفته و برگزیده شدند. به خاطر همه آثارش برگزیده بیست سال ادبیات دفاع مقدس شد. به جهت اشاعه صلح و دوستی و مفاهیم انسانی، برگزیده یونسکو (ایران) شد. لوح زرین ادبیات

و هنر دینی را به خاطر کتاب «لالایی عاشورا» دریافت کرد. او لوح افتخار جشنواره قصه‌های قرآنی را برای کتاب «بازگشت» گرفت و سه بار برگزیده کتاب سال جمهوری اسلامی، با کتاب‌های «نگهبان چشمه، سه گانه باغ مهربانی‌ها، زیباتر از بهار» شد و «شیشه این پنجره‌ها» و کتاب «بازی با انگشت‌ها» لوح تقدیر گرفت. در انجمن فرهنگی ناشران، «ترجمه کتاب شازده کوچولو، بیست افسانه و ضرب‌المثل‌ها و قصه‌های‌شان»، کتاب‌های برتر شدند.

او بارها از سوی شورای کتاب کودک، سروش نوجوان و سوده نیز مورد تقدیر قرار گرفته است. رحماندوست بالغ بر چهارصد و پنجاه اثر دارد که در زیر به آن‌ها اشاره شده است:

۲ پر، ۲ پر، ۴ پر، محراب قلم / Welcome، نیا / آخرین سخن، بنیاد بعثت / آسمان هنوز آبی است، محراب قلم / آشنایی با: پرندگان، قدیانی / آهنگ لالایی، کلوشرگر / ابراهیم، شباویز / اسم من علی اصغر است، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان / اسمی علی‌الاصغر، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان / العوده، بنیاد بعثت / الیاس، شباویز / انتظار را در درخت و خورشید و کوه می‌بینم، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان / انتظار (انگلیسی)، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان / ایک اور نمازی، بنیاد بعثت / ایوب، شباویز / با چی بیرم؟ با چی بیورم؟، مدرسه / بابا آمد، نان آورد، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان / بازگشت، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان / بازی با انگشت‌ها، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان / بازی با دایره‌های کاغذی: وسایل، مؤسسه فرهنگی هنری تیمورزاده، کتاب‌های حاجی لک‌لک، نشر طیب / بازی با دایره‌های کاغذی، مؤسسه فرهنگی هنری تیمورزاده/کتاب‌های حاجی لک‌لک، نشر طیب/ بازی با دایره‌های کاغذی: پرندگان، مؤسسه فرهنگی هنری تیمورزاده، نشر طیب / بازی با دایره‌های کاغذی:

پرندگان، مؤسسه فرهنگی هنری تیمورزاده، کتاب‌های حاجی لک‌لک، نشر طیب / بازی با دایره‌های کاغذی: حروف و اعداد، مؤسسه فرهنگی هنری تیمورزاده، کتاب‌های حاجی لک‌لک، نشر طیب / بازی با دایره‌های کاغذی: حشرات و آبزیان، مؤسسه فرهنگی هنری تیمورزاده، نشر طیب / بازی با دایره‌های کاغذی: حشرات و آبزیان، مؤسسه فرهنگی هنری تیمورزاده کتاب‌های حاجی لک‌لک، نشر طیب / بازی با دایره‌های کاغذی: گیاهان، مؤسسه فرهنگی هنری تیمورزاده، نشر طیب / بازی با دایره‌های کاغذی: گیاهان، تیمورزاده، کتاب‌های حاجی لک‌لک / بازی‌های پنج انگشت، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی، انتشارات مدرسه / باغ مهربانی‌ها (برای دانش آموزان ۹ تا ۱۲ ساله) وزارت آموزش و پرورش، سازمان پژوهشی و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه / باغ مهربانی‌ها (برای دانش‌آموزان ۹ تا ۱۲ ساله)، وزارت آموزش و پرورش، دفتر امور کمک آموزشی و کتابخانه‌ها / باغ مهربانی‌ها (برای دانش‌آموزان ۹ تا ۱۲ ساله)، مدرسه برهان / باغ مهربانی‌ها: مجموعه شعر، وزارت آموزش و پرورش، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه / باغ و باد و گل، محراب قلم / بچه زمین، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه / بچه گربه کنجکاو، صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران (سروش) / بچه‌ها و پیامبر(ص)، نشر افق / بچه زمین، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه / برگزیده شعر از چند شاعر برای نوجوانان، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان / بزرگ‌ترین خانه دنیا، محراب قلم / بعد از آن صدای آسمانی، بوستان کتاب قم / بمب و ژنرال، ذکر / بهار این‌جاست، نشر همکلاسی / بهار: ویژه کودکان ۵ الی ۸ سال، فرنو / بیست افسانه ایرانی، نشر افق، کتاب‌های فندق / پاییز: ویژه کودکان ۵ الی ۸ سال، فرنو / پاییزی‌ها، شباویز / پدر و پسر در جزیره دورافتاده،

گم‌شده، تنزیل / خودت را بترسان خوابت ببرد، کتاب طه / خورشید و فصل‌ها، نشر زمان / خوش به حال ماهی‌ها، ذکر / دارا انار دارد: منتخب آثار جنگ کودکان و نوجوانان، مجموعه شعر، سوره مهر / داور کشتی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه / درخت الفبا، محراب قلم / درسی برای گنجشک، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان / دنیای موجودات زنده برای نوجوانان: مهره‌داران و بی‌مهرگان، بنیاد بعثت، مرکز چاپ و نشر / دوتا عروس، دو تا داماد، نشر افق، کتاب‌های فندق / دوستی شیرین است: مجموعه شعر، مدرسه برهان / دویدم و دویدم، پنجره / ردپای بهار، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دفتر انتشارات کمک آموزشی / رنگ و وارنگ از همه رنگ، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه / رود روستا، ذکر / رود روستا، مؤسسه نشر و تحقیقات ذکر، کتاب‌های قاصدک / زمستان: ویژه کودکان ۵ الی ۸ سال، فرنو / زندانی شب: برای گروه سنی ۷ تا ۱۰ سال، شباویز / زنگوله طلایی، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، کتاب‌های شکوفه / زیباتر از بهار، مدرسه برهان / زیباترین از بهار، وزارت آموزش و پرورش، دفتر امور کمک آموزشی و کتابخانه‌ها / سربداران: نمایش‌نامه در دو پرده یا مقدمه کوتاه در معرفی سربداران، شباهنگ / سفر عجیب یک کک، محراب قلم / سفر فرشته‌ها: مجموعه افسانه، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات / سکه‌های پیروزی، بنیاد بعثت / سگی بود، جنگلی بود، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان / سوار مهربان، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه / سه قدم دورتر شد از مادر ... محراب قلم / شاپرک‌ها در باغ، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه / شاخه‌ها در باد، ریشه‌ها در خاک، نشر نی، ادبیات کودکان و نوجوانان / شازده کوچولو، مؤسسه انتشارات قدیانی، کتاب‌های بنفشه /

طیب، مؤسسه فرهنگی هنری تیمورزاده / پدر و پسر یک شبه پولدار می‌شوند، مؤسسه فرهنگی هنری تیمورزاده / پرندگان، کتاب‌های گل مریم / پرندگفت: به به! محراب قلم، کتاب‌های مهتاب / پشت این پنجره‌ها، وزارت آموزش و پرورش، دفتر امور کمک آموزشی و کتابخانه‌ها / پشت این پنجره‌ها، وزارت آموزش و پرورش، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دفتر امور / پنجره‌های آسمان، نشر افق، پولک نقره‌ای، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، محراب قلم / پولک نقره‌ای، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی / پیک نماز، دفتر نشر فرهنگ اسلامی / پینوکیو، آدمک چوبی، مؤسسه انتشاراتی قدیانی، کتاب‌های بنفشه / تابستان: ویژه کودکان ۵ الی ۸ سال، فرنو / ترانه‌های پاکیزگی، نشر شهر / ترانه‌های عاشقانه، شباویز / ترانه‌های لی‌لی‌پر، نشر مهر / تولد نخودی: برای گروه سنی ۷ تا ۹ سال، شباویز / جرعه‌های مهتاب، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دفتر انتشارات کمک آموزشی / جزء سی‌ام قرآن کریم، محراب قلم / جست و جو و گفت و گو پیرامون امام مهدی (ع)، نبا / چشمه نور (مجموعه شعر)، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان / چکه، چکه، اشک (یادواره هجرت امام خمینی(ره))، ذکر / چکه، چکه، اشک: یادواره هجرت امام خمینی(س) برای دانش‌آموزان چهارم و پنجم دبستان ... مؤسسه نشر تحقیقات ذکر، کتاب‌های قاصدک / چگونه از یک فرهنگ لغت استفاده کنیم؟، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان / چوپان کوچک، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه / حیوانات اهلی، کتاب‌های گل مریم / حیوانات وحشی، کتاب‌های گل مریم / خاکستری مثل کیوتر، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، کتاب‌های شکوفه / خاله خاله‌جان، بابا مهربان، شباویز / خاله خودپسند، پیام آزادی / خاله‌ای زیر باران، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، کتاب‌های شکوفه / خواهران

مهتاب / مثل‌ها و قصه‌های‌شان: قصه‌های شهرپور، محراب قلم، کتاب‌های مهتاب / مثل‌ها و قصه‌های‌شان: قصه‌های مراد، محراب قلم، کتاب‌های مهتاب / مرد عمل، برگ / مرد مقوایی، کتاب طه / مرغ قشنگ تپلی، محراب قلم / من غنچه شدم: برای گروه‌های سنی قبل از دبستان، اول تا سوم دبستان: مجموعه شعر برای کودکان / موسیقی باد، مدرسه برهان / موش دم بریده، کانون انتشارات پیام نور / موش کوچکی، محراب قلم / میوه‌ها، کتاب‌های گل مریم / میهمان دخترک، مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان / نامه‌ای به ایتالیا، مؤسسه تنظیم و نشر آثار حضرت امام خمینی (ره) / نان و پروانه: گزیده هفتاد سال شعر مذهبی کودک و نوجوان ایران ۱۳۰۶ - ۱۳۷۶ به ضمیمه فهرست کامل ... محراب قلم / نان و لبخند، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه / نخودی به دیدن پدرش می‌رود، شب‌بویز / نخودی و دزدها، شب‌بویز / نگهبان چشمه، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان / ورود سیاهان ممنوع، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، کتاب‌های شکوفه / وسایل، تیمورزاده، کتاب‌های حاجی لک‌لک مؤسسه فرهنگی هنری تیمورزاده، کتاب‌های حاجی لک‌لک، نشر طیب / هر پرنده قصه‌ای است، قصه‌ای شنیدنی است، خانه آفتاب / هر کسی کار خودش: مجموعه شعر برای کودکان، مؤسسه نشر و تحقیقات ذکر، کتاب‌های قاصدک / هفت حکایت از بچه‌ها و پیامبر، مؤسسه نشر افق، کتاب‌های فندق / همصدا با ترانه باران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی / همه ناز و چهار برادران، شب‌بویز / یک جوجه این‌جا یک جوجه آن‌جا، محراب قلم / یک فصل اگر کم بود، محراب قلم /

صدای ساز می‌آید، محراب قلم / صددا نه یاقوت، محراب قلم / صلاه آخری، بنیاد بعثت / ضرب‌المثل‌ها و قصه‌های‌شان: قصه‌های اردیبهشت، محراب قلم، کتاب‌های مهتاب / ضرب‌المثل‌ها و قصه‌های‌شان: قصه‌های خرداد، محراب قلم، کتاب‌های مهتاب / ضرب‌المثل و قصه‌های‌شان: قصه‌های فروردین، محراب قلم، کتاب‌های مهتاب / ظهور نور، محراب قلم / عمو نوروز و خاله روزگار، شب‌بویز / غول کوچولو آمده، بترس! لولو آمده، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه / فرشته باد، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، کتاب‌های شکوفه / فصل بهار بنویس: مجموعه شعر، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان / فیل و فنجان، پنجره / قدقد هر روزت چی شد، شب‌بویز / قرآن، کودکان، رنگ‌آمیزی: جزء سی‌ام: فارسی - انگلیسی - فرانسه، بنی‌هاشم / قصه ایوب، آیه سبز / قصه‌های شیرین موش و گربه (شیخ بهایی)، نشر پیدایش / کوچه‌های آبی، محراب قلم / گاو حسن چه جوهره؟، مؤسسه نشر افق، کتاب‌های فندق / گریزان از باد، کتاب همراه / گل لبخند و سلام: مجموعه شعر، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان / گل و چای و خواستگاری، پنجره / گل و ستاره (مجموعه شعر) ، سوره مهر / گل‌پری، غنچه‌پری، شب‌بویز / گنجشک ما گرسنه بود، محراب قلم / گنجشک رنگین‌کمان، شب‌بویز / لباس عید گنجشک: قصه منظوم، آیه سبز / ماست و خروس و کدخدا، محراب قلم / مثل پروانه، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دفتر انتشارات کمک آموزشی / مثل مروارید، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه / مثل‌ها و قصه‌های‌شان: قصه‌های تیر، محراب قلم، کتاب‌های